

VoorleesExpress in 1,5 meter samenleving

van ad-hoc oplossingen naar een gedegen aanpak

Inleiding

In deze onzekere tijden willen wij met jullie de VoorleesExpress voor een langere termijn aanpassen aan de 1,5 meter samenleving. We kunnen moeilijk voorspellen welke ontwikkelingen er de komende maanden nog gaan komen, dus we zullen inzetten op een aanpak waarbij de 1,5 meter afstand uitgangspunt is. Dat betekent dat we overgaan van ad-hoc oplossingen, naar een werkwijze waarbij we kunnen staan voor een gedegen aanpak, ondanks onzekerheid over de Corona-beperkingen. Waarbij projectleiders, vrijwilligers, ouders en kinderen van tevoren goed weten waar ze aan beginnen en gedurende het traject passende materialen en informatie krijgen. En waarbij jullie de flexibiliteit hebben om steeds weer te kijken welke aanpak passend is voor dat moment.

Gelukkig hebben wij deze aanpassingen niet alleen hoeven uitdenken, maar hebben veel van jullie actief meegedacht en hebben experts uit het werkveld ook waardevolle input gegeven.

We hebben een aantal richtlijnen uitgewerkt waarvan we verwachten dat alle locaties die zullen volgen. Daarnaast hebben we besloten om jullie voor langere termijn op een aantal punten de ruimte te geven om af te wijken van een aantal basiselementen van de VoorleesExpress.

Op basis van ervaringen van locaties en de brainstorm sessies hebben we aanvullend hierop een advies-aanpak uitgewerkt die zoveel mogelijk aansluit bij onze doelstellingen, een antwoord biedt op knelpunten waar we nu tegenaan lopen en goed uit te voeren is op grote schaal. Misschien kan deze aanpak ook voor jullie werken.

Ook hebben we een aantal aanvullingen op de VoorleesExpress uitgewerkt, die je als pilot zou kunnen toevoegen aan de VoorleesExpress. Want hoezeer we ook geloven dat we samen met jullie binnen de beperkingen die er zijn een goede aanpak neer kunnen zetten, we zien ook knelpunten die we binnen de VoorleesExpress –trajecten niet op kunnen lossen.

De aanpassingen op de methodiek blijven het hele schooljaar (2020/2021) in ieder geval gelden en zolang de Corona-maatregelen beperkingen opleggen voor het onderling contact tussen vrijwilligers en gezin. We zullen de komende tijd met jullie evalueren hoe de aanpassingen werken en staan er zeker voor open om positieve elementen blijvend onderdeel van de methodiek te maken.

Anne Heinsbroek,

namens stichting VoorleesExpress,

juni 2020

VoorleesExpress in 1,5 meter samenleving

van ad-hoc oplossingen naar een gedegen aanpak

Richtlijnen VoorleesExpress 1,5 meter (gelden voor alle VoorleesExpress locaties)

- Volg altijd de actuele adviezen van het RIVM. Voorkom dat vrijwilligers en gezinnen druk ervaren om huisbezoeken te laten plaatsvinden, wees daarom voorzichtig met het hervatten van huisbezoeken.
- Werk nauw samen met partners en stem samen af wat voor jullie gemeente de beste aanpak is en hoe je elkaar het best aanvult (de gemeente, basisscholen, peutercentra, de bibliotheek en anderen)
- Geef gezinnen en vrijwilligers de ruimte om zelf aan te geven wat zij veilig en prettig vinden en houd hier rekening mee.
- Communiceer duidelijk met gezinnen en vrijwilligers over jullie beleid en verzeker je ervan dat ze het goed hebben begrepen.
- Zorg ervoor dat ouders én vrijwilligers, ondanks de Corona-beperkingen, nog steeds bewust kiezen voor een traject waarbij ouders een actieve rol spelen en we samen met hen aan de slag gaan
- Jullie blijven ervoor zorgen dat de VoorleesExpress, ondanks de Coronamatregelen, voldoet aan alle eigenschappen die we met jullie hebben geformuleerd in de samenwerkingsafspraken (of die jullie met de POI hebben vastgelegd). Dit betekent onder andere dat we ons blijven richten op de samenwerking met ouders en versterken van de thuisomgeving.
- Op een aantal onderdelen die basiselementen waren van de VoorleesExpress krijgen jullie ruimte om ervan af te wijken:
 - Huisbezoeken kunnen vervuld worden voor digitale ontmoetingen of ontmoetingen buitenshuis, maar voorwaarde is dat er (als het op een manier mogelijk is) minimaal drie fysieke ontmoetingen plaatsvinden tussen vrijwilliger en gezin (aan de start, halverwege en bij de afronding).
 - De leeftijden van kinderen die mee kunnen doen kunnen tijdelijk opgeschoven worden naar 4-8 jaar (i.p.v. 2-8 jaar).
 - De contactmomenten (als ze digitaal zijn) hoeven geen uur te duren, maar duren minimaal een half uur.
 - De contactmomenten kunnen vaker plaatsvinden dan één keer per week, het traject kan afgerond worden na 20 sessies, en dan korter duren dan 20 weken.

De VoorleesExpress in gesprek met experts

Gedragpsycholoog Leonie Venhoeven:
"Maak concreet wat je verwacht van ouders. Misschien is voorlezen op dit moment lastig, maar kun je samen met ouder en kind digitaal een taalspel spelen. Houd hierbij rekening met de wensen en vaardigheden van de ouder."

VoorleesExpress in 1,5 meter samenleving

van ad-hoc oplossingen naar een gedegen aanpak

Ruimte om af te wijken van basisaanpak: toelichting

Huisbezoeken of alternatieve manieren om elkaar te ontmoeten?

De afgelopen tijd zijn we helaas tijdelijk gestopt met de huisbezoeken die altijd een essentieel onderdeel waren van de VoorleesExpress. Voor de periode waarin we te maken blijven houden met Corona-maatregelen kunnen jullie zelf, op basis van de actuele maatregelen van het RIVM, steeds bepalen hoe je het contact tussen het gezin, de vrijwilligers en projectmedewerkers wilt vormgeven. Het zou het allermooist zijn als deze ontmoetingen bij het gezin thuis plaats kunnen vinden, maar dit zou, bij twijfel over geschiktheid van de ruimte thuis of terughoudendheid bij ouders of vrijwilliger, ook kunnen in de bibliotheek, op school of op een andere geschikte locatie. Jullie zullen daarvoor lokaal beleid moeten opstellen, maar het kan ook dat je voor ieder koppel aparte afspraken maakt.

Wij vertrouwen hierin op jullie professionaliteit en inschattingsvermogen. Wij zullen de materialen en de e-learning binnen de VoorleesExpress zo vormgeven dat deze, voor een lange termijn, zowel in te zetten is in digitale sessies, als bij ontmoetingen buitenshuis als bij ontmoetingen bij een gezin thuis. Dit geeft jullie de ruimte om telkens samen met vrijwilligers en gezinnen te zoeken naar de beste oplossing. En in te blijven spelen op de actuele ontwikkelingen en maatregelen rondom het Coronavirus.

Binnen deze vrijheid willen we jullie vragen om minimaal drie fysieke contactmomenten te organiseren tussen gezin en vrijwilliger. Dat kan thuis bij het gezin zijn als de ruimte zich daar goed voor leent, maar kan dus ook op school zijn, het peutercentrum, in de bibliotheek of ergens anders.

Peuters of vanaf vier jaar?

De afgelopen jaren hebben we onze methodiek aangepast zodat deze beter aansluit bij de jongste kinderen uit onze doelgroep: de peuters. Toch blijven we zien dat het voor vrijwilligers een uitdaging blijft om met hen te werken. Ze zijn vaak onrustig, kunnen zich niet lang concentreren en hebben vaak nog maar een heel beperkte woordenschat in het Nederlands. In een intieme setting lukt het creatieve vrijwilligers goed om met peuters en hun ouders taalspelletjes te doen en voor te lezen. Maar op afstand blijkt dat in veel gevallen te hoog gegrepen. Daarom kunnen we ons voorstellen dat jullie ervoor moeten kiezen om, zolang de beperkende maatregelen gelden, je te richten op kinderen vanaf vier jaar.

Kortere contactmomenten: een uur of een half uur?

Digitale sessies kunnen meestal niet zo lang duren als fysieke sessies. Het kost meer inspanning en na een tijdje is de concentratie bij de deelnemers weg. Door in te zetten op kortere sessies blijft het leuk. Het vraagt wel wat voorbereiding van de vrijwilliger om het half uur goed te benutten.

Wekelijks of een paar keer per week?

Standaard onderdeel van de VoorleesExpress is dat de sessies wekelijks plaatsvinden. We hebben gemerkt dat wekelijks contact bij digitale sessies te weinig is. Meerdere sessies per week dragen eraan bij dat vrijwilliger en gezin een band op bouwen en ondanks de afstand, toch de ervaring hebben dat ze aan een intensief traject deelnemen. Door meerdere sessies per week te plannen kan het traject korter duren dan normaal. We willen jullie namelijk de ruimte geven het traject na 20 sessies af te ronden. Je kunt er ook voor kiezen om het traject wel 20 weken te laten duren en vrijwilligers te vragen om, ook bij meerdere sessies per week, maar één keer per week een sessie te evalueren in MijnVoorleesExpress.

De VoorleesExpress in gesprek met experts

Logopedist en taaladviseur Jente Timmer: "Blijf het contact met ouders zoeken, juist ook digitaal. Bijvoorbeeld door alle sessies samen met de ouders af te ronden. En door een aantal momenten te plannen waarop je je echt alleen op de ouders richt en met hen in gesprek gaat over hoe het gaat en wat ze zelf zouden kunnen doen."

Ons advies-traject (voor als huisbezoeken nog niet kunnen)

- De kinderen kunnen meedoen vanaf vier jaar.
- De basisschool is belangrijk als toeleider en heeft een actieve rol, ook tijdens het traject. (IBer, onderbouw coördinator, oudercontactpersoon of leerkracht)
- Ouders en vrijwilligers beschikken over voldoende digitale vaardigheden, over internet en een geschikt device (smartphone, tablet of computer)
- Het gezin en de vrijwilliger krijgen bij de start van het project een pakketje met (dezelfde) fysieke materialen (bijvoorbeeld een boek, taalspelletjes, knutselmaterialen). Met deze materialen kunnen ze tijdens de (digitale) sessies samen aan de slag.
- De intake, kennismaking en afronding zijn fysieke ontmoetingen. Dit kan zowel thuis, op school, in de bibliotheek zijn als misschien een openbare ruimte. Ook een fysieke ontmoeting halverwege het traject raden wij aan. Als (een van) de ontmoeting(en) op school of in de bibliotheek kan plaatsvinden, dan kunnen we de gelegenheid grijpen om de verbinding te leggen met het aanbod in de bibliotheek en de aanpak van de basisschool. Tijdens deze ontmoetingen richten we ons vooral op de ouder, leren we elkaar kennen en bespreken verwachtingen en wensen.
- De andere ontmoetingen zijn digitaal. Dit betekent dat de vrijwilliger en het gezin videobellen. Deze digitale sessies duren ongeveer een half uur per keer. En vinden minimaal twee keer per week plaats. De vrijwilliger mag iedere sessie evalueren en het traject kan hierdoor korter duren.
- De ouders spelen een belangrijke rol in het traject. Iedere sessie begint met een gesprekje met de ouder. Hoe gaat het? Wat speelt er thuis? Op die manier leer je elkaar goed kennen en kun je, ook tijdens activiteiten met het kind samen goed aansluiten op wat de ouder kan en wil, op wat er thuis speelt en beschikbaar is. Ook bij de afronding van de sessie vragen we altijd de ouder er nog even bij om af te ronden. Als de ouder er ruimte voor heeft, bedenken de vrijwilliger en ouder en kind bij de afronding een kleine opdracht die de ouder zelf met het kind voor de volgende keer kan doen.

Ideeën voor verdieping

Wij geloven dat de bovenstaande aanpak kan werken en doen er alles aan om dit met jullie te laten slagen. Maar uiteraard zien we ook de beperkingen. We zien dat we zonder huisbezoeken een belangrijk element in onze aanpak verliezen, waardoor het nog moeilijker is om de ouder te ondersteunen om een meer stimulerende thuisomgeving aan te bieden. En we zien bijvoorbeeld ook hoe jammer het is als we ervoor moeten kiezen om ons tijdelijk niet op peuters te richten: die doelgroep heeft het juist zo hard nodig. Hieronder een aantal suggesties voor uitbreidingen op de VoorleesExpress, die je zou kunnen vormgeven als extra pilots/projecten/programma's en zich misschien ook goed lenen voor extra fondsenwerving.

- **Samen met ouders: met peuters aan slag**

Om toch peuters te kunnen bereiken is er, bij trajecten op afstand, waarschijnlijk meer nodig dan een gewone VoorleesExpress vrijwilliger kan bieden. Je kunt denken aan een traject dat zich meer richt op het (digitaal) coachen van de ouder. En waarbij een gezin thuis gebruik kan maken van een pakket boeken en spelletjes (rondom een thema?). Zo'n traject kan onder de gewone VoorleesExpress naam uitgevoerd worden en de e-learning zal voldoende informatie bevatten die relevant is voor het werken met peuters.

- **Vergroten digitale vaardigheden**

Vrijwilligers en ouders die niet kunnen meedoen omdat ze niet over voldoende digitale vaardigheden beschikken, zou je extra ondersteuning kunnen bieden of een cursus voor het vergroten van digitale vaardigheden, van waaruit ze doorstromen naar de VoorleesExpress.

- **Inrichten educatieve digitale taalomgeving**

Omdat het steeds belangrijker wordt dat er thuis ook een digitale stimulerende taalomgeving is, kun je naast de VoorleesExpress denken aan een traject waarbij je ouders ondersteunt bij het inrichten van hun smartphone, tablet of computer. Waarbij ze leren welke apps en websites er zijn, hoe ze daarmee met hun kind aan de slag kunnen en hoe ze hun apparaat zo inrichten dat ze regie kunnen voeren over wat ze hun kind aanbieden. Bij Bibliotheek Lek&Ijssel hebben ze heel positieve ervaringen met het project Taal&Tablets dat heel goed aansluit op de VoorleesExpress. Ze delen hun kennis graag.

- **Meertaligheid**

Op afstand is het nog lastiger om goed contact met ouders te hebben als ze moeite hebben met het Nederlands. Het kan erg helpen om hen te koppelen aan iemand die hun taal spreekt. Deze persoon kan goed met de ouders communiceren over de doelen en aanpak van de VoorleesExpress, en een goed beeld krijgen van wat ouders zien als belemmeringen en waar juist hun talenten liggen. Ook kan diegene met ouders in gesprek gaan over het meertalig opvoeden van de kinderen. Let op: het verzamelen van gegevens over talen valt onder bijzondere persoonsgegevens en mag je niet zomaar vastleggen. Alleen als je kunt aantonen dat je het echt nodig hebt om je werk te kunnen doen en dan alleen onder bepaalde voorwaarden. Vraag advies aan een expert voordat je overgaat tot het inventariseren van de talen die ouders spreken.

- **Ouders met elkaar in contact brengen**

Naast de sessies met de vrijwilligers zou het heel waardevol kunnen zijn om ouders digitaal met elkaar in contact te brengen, omdat zij ervaringen en tips kunnen uitwisselen. Op die manier wordt de kans groter dat zij zelf actief een proces doormaken en zich verder ontwikkelen.

VoorleesExpress in 1,5 meter samenleving

van ad-hoc oplossingen naar een gedegen aanpak

Verbinding bij ander aanbod

Iedere succesvolle interventie begint bij elkaar goed te leren kennen en onderling vertrouwen opbouwen. Bij contact op afstand is dat een extra aandachtspunt. Binnen de VoorleesExpress bouwt een vrijwilliger een relatie op met ouders en kinderen, maar op afstand is het een stuk lastiger om diezelfde band op te bouwen. Daarom zijn verbinden met andere programma's en professionals en vrijwilligers rondom het gezin extra belangrijk. Hoe zorgen we er samen voor dat het gezin voor een langere periode terecht kan bij mensen die ze vertrouwen, dat ze een plek hebben waar ze heen kunnen gaan en dat we ze in beeld houden?

Om zo'n gezinsaanpak voor elkaar te krijgen is het geheel belangrijk dat we als VoorleesExpress onderdeel uit maken van een lokaal sterk netwerk en zicht hebben op wat andere partijen doen en aanbieden aan gezinnen. Door samen op te trekken kunnen we ouders het best ondersteunen.

Hieronder een aantal voorbeelden van hoe die verbinding eruit kan zien vanuit het bibliotheekaanbod gedacht. (Maar je kunt deze manier van denken ook toepassen op ander aanbod)

Verbinding met en binnen de bibliotheek

- *Aansluiting zoeken bij de BoekStart* coach:* samenwerken in het bereiken van ouders met jonge kinderen. Nu de BoekStartcoach tijdelijk niet meer kan werken vanuit het consultatiebureau, en de VoorleesExpress moeite heeft om gezinnen met peuters goed te ondersteunen, kunnen we vanuit de VoorleesExpress misschien meedenken over een coachingstraject dat we ouders van jonge kinderen kunnen bieden. Waarin expertise vanuit BoekStart en de VoorleesExpress samenkomt en vrijwilligers ingezet kunnen worden. Misschien kan de vrijwilliger het BoekStartkoffertje overhandigen tijdens een fysieke ontmoeting?
- *Benutten van het Bibliotheek Op school* netwerk:* samenwerken met de betrokken leesconsulent, leescoördinator en leerkrachten en als team kinderen én ouders voor- en na deelname aan de VoorleesExpress extra ondersteuning bieden. Daarnaast kijken of ontmoetingen plaats kunnen vinden op school en dan meteen aansluiten bij contactpersonen en activiteiten van de Bibliotheek op School.
- *De bibliotheek als ontmoetingsplek:* het inrichten van een gezellige ontmoetingsplek in de bibliotheek, waar vrijwilliger en gezin elkaar op afstand kunnen ontmoeten. Vanuit deze ontmoetingen in de bibliotheek is het makkelijk om een link te leggen met ander aanbod in de bibliotheek. Bibliotheek Nijkerk heeft goede ervaringen met zo'n ontmoetingsplek en hebben ook een mooi systeem bedacht waarbij de ruimte door vrijwilligers te reserveren is. *De bibliotheek als community waar ze je kennen en je welkom bent:* een belangrijke basis om echt te verbinden is dat je als bibliotheek je openstelt en luistert naar mensen met wie je in contact komt. Het werkt heel goed om op verschillende manieren het gesprek aan te gaan, echt contact te maken en gastvrij te zijn. daarbij werkt het ook heel goed om intern zoveel mogelijk te verbinden, zodat jij goed weet wat collega's doen en andersom, en dat een persoon niet uit beeld verdwijnt als het project waar hij/zij aan meedeelt eindigt.

De VoorleesExpress in gesprek met experts

Pedagoog/onderzoeker Martine van der Pluijm: "Juist nu moeten we de samenwerking met scholen opzoeken. Samen kunnen we ouders laten zien hoe belangrijk zij zijn voor de taalontwikkeling van hun kind. Niet als leraar maar gewoon, door hun rol als ouders!"

VoorleesExpress in 1,5 meter samenleving

van ad-hoc oplossingen naar een gedegen aanpak

- *Samen ouders attent maken op digitaal aanbod vanuit de bibliotheek:* Denk aan Jeugdbibliotheek.nl, BoekStart voor jou!, Bereslim, De Voorleeshoek, Luisterbieb, Digitale Voorleestas en de BoekStart app.

* BoekStart en de Bibliotheek op school zijn door Stichting Lezen geïnitieerde structurele leesbevorderingsprogramma's die door ruim 80% van de bibliotheken uitgevoerd worden. Deze programma's spelen zich vooral af op het consultatiebureau, kinderopvang en school. Werkwijze en materialen kunnen ingezet worden.

De VoorleesExpress in gesprek met experts

Marijke Bos, specialist voor- en vroegschoolse periode bij Stichting Lezen: "Het is belangrijk verbindingen te leggen tussen (leesbevorderings)aanbod voor ouders. Elke succesvolle interventie begint bij elkaar leren kennen. Zo bouw je voor een langere tijd een relatie op met ouders en kinderen. Bij contact op afstand is dat extra belangrijk."

In gesprek met gemeente en subsidiegevers

De VoorleesExpress werkt lokaal altijd vanuit een samenwerking met de Gemeente en een lokaal netwerk en met steun van incidentele fondsen. Om de overstap te maken naar een andere manier van werken is de afstemming en samenwerking met de gemeente en partners in het netwerk essentieel. We adviseren je om, op basis van deze handreiking, het gesprek met partners over deze aanpak zo snel mogelijk te gaan voeren. Waarschijnlijk betaalt de Gemeente een groot deel van jullie kosten, maar er zullen waarschijnlijk naast de gemeente ook andere subsidieverstrekkers zijn. Ook met hen is het belangrijk om vroegtijdig in gesprek te gaan en samen te bespreken welke consequenties de Corona-maatregelen hebben gehad en nog zullen hebben de komende tijd. Als jullie kunnen laten zien dat je je enorm inspant om plannen en aantallen wel te halen, maar dat je toch niet hebt kunnen voorkomen dat je moet afwijken van het plan, is de kans groot zij daar in deze omstandigheden begrip voor hebben. Maar het is niet zeker dat zij het budget niet aanpassen of aanvullende eisen stellen. Belangrijk om dit goed in beeld te hebben.

Het gesprek is niet alleen belangrijk om te weten waar je aan toe bent, maar ook om samen met partners te focussen op de doelstelling: kinderen die een taalachterstand hebben extra ondersteuning bieden, zodat ze meer kansen hebben om hun talenten te ontplooiën. Juist nu veel kinderen extra achterstand hebben opgelopen is dat extra nodig. Grijp deze situatie ook vooral aan om samen met deze partners te kijken naar wat er extra nodig is, welke rol jullie hierin kunnen spelen is en of er draagvlak is om te investeren in verdieping en doorontwikkeling.

VoorleesExpress in 1,5 meter samenleving

van ad-hoc oplossingen naar een gedegen aanpak

Stichting VoorleesExpress gaat de methodiek aanpassen

Stichting VoorleesExpress zorgt voor half juli voor:

- Wervingsmaterialen laten combi zien van digitaal en fysiek contact (op afstand)

Stichting VoorleesExpress zorgt voor half augustus voor:

- De e-learning sluit aan bij zowel digitale sessies als fysieke ontmoetingen (huisbezoeken of ontmoetingen buitenshuis).
- De e-learning blijft inzetbaar voor het werken met peuters en oudere kinderen.
- Er komen nieuwe materialen/activiteiten in de e-learning die digitaal zijn in te zetten om bijvoorbeeld de thuisomgeving in kaart te brengen, meertaligheid aandacht te geven, culturen uit te wisselen of met kinderen taalspelletjes te doen.
- We maken nieuwe 'Vraagbaak-video's' waarbij vrijwilligers die inmiddels ervaring hebben opgedaan met de VoorleesExpress op afstand, hun ideeën en tips delen. Met daarbij extra aandacht voor tips voor minder digitaal vaardige vrijwilligers.